ĢENERĀLADVOKĀTA DAMASO RUISA-HARABO KOLOMERA [*DÁMASO RUIZ-JARABO COLOMER*] SECINĀJUMI, sniegti 2006. gada 6. aprīlī [1]

I — Ievads

1. *Verwaltungsgericht Darmstadt* (Darmštates Administratīvā tiesa) lūdz Tiesu interpretēt 64. pantu Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu nolīgumā, ar ko izveido asociāciju starp Eiropas Kopienu un tās dalībvalstīm, no vienas puses, un Tunisijas Republiku, no otras puses [2].

2. Tai [*Verwaltungsgericht Darmstadt*] ir šaubas attiecībā uz minētā nolīguma ietekmi uz kāda Tunisijas pilsoņa, kuram ir beztermiņa darba atļauja, uzturēšanās atļaujas ierobežošanu laikā un tai sekojošo izraidīšanas rīkojumu.

3. Lai gan Tiesa jau iepriekš ir pieņēmusi spriedumus attiecībā uz Kopienas nolīgumiem ar trešām valstīm [3], tomēr līdz šim tā vēl nav pieņēmusi spriedumus saistībā ar nolīgumu ar Tunisiju. Līdz ar to Tiesai pirmo reizi ir jāpārbauda kāds no Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu nolīgumiem [4].

4. Tomēr pastāv precedents: 1999. gada 2. marta spriedums lietā *El-Yassini* [5] kurā

1 — Oriģinālvaloda — spāņu.

2 — Parakstīts 1995. gada 17. jūlijā Briselē (OV 1998, L 97, 2. lpp.) un Eiropas Kopienas un tās dalībvalstu vārdā apstiprināts ar Padomes un Komisijas 1998. gada 26. janvāra Lēmumu Nr. 98/238/EK, EOTK (OV L 97, 1. lpp.).

3 — Piemēram, 1998. gada 15. janvāra spriedumā lietā C-113/97 *Babahenini* (*Recueil*, I-183. lpp.) — Sadarbības nolīgums ar Alžīriju; 1999. gada 11. novembra spriedumā lietā C-179/98 *Mesbah* (*Recueil*, I-7955. lpp.) un 2001. gada 20. marta spriedumā lietā C-33/99 *Fahmi* un *Esmoris Cerdeiro-Pinedo Amada* (*Recueil*, I-2415. lpp.) — Sadarbības nolīgums ar Maroku; 2002. gada 29. janvāra spriedumā lietā C-162/00 *Pokrzeptowicz-Meyer* (*Recueil*, I-1049. lpp.) — Asociācijas nolīgums ar Polijas Republiku, vai nesen, 2005. gada 12. aprīļa spriedumā lietā C-265/03 *Simutenkov* (Krājums, I-2579. lpp.) — Partnerattiecību un sadarbības nolīgums ar Krievijas Federāciju, kā arī 2005. gada 2. jūnija spriedumā lietā C-136/03 *Dörr* un *Ünal* (Krājums, I-4759. lpp.), 2005. gada 7. jūlija spriedumos lietā C-383/03 *Dogan* (Krājums, I-6237. lpp.) un lietā C-373/03 *Aydinli* (Krājums, I-6181. lpp.) — Asociācijas nolīgums ar Turciju. 1987. gada 30. septembra spriedums lietā 12/86 *Demirel* (*Recueil*, 3719. lpp., 9. punkts) pilnībā apstiprināja Tiesas kompetenci pārbaudīt šāda veida nolīgumus.

4 — Laikā, kad tiek sniegti šie secinājumi, izskatīšanas procesā vēl atrodas arī lieta C-336/05 *Echouikh*, kurā runa ir par 1996. gada 26. februārī Briselē parakstīto Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu nolīgumu ar Marokas Karalisti (OV 2000, L 70, 2. lpp.), kas Eiropas Kopienas un Eiropas Ogļu un tērauda kopienas vārdā apstiprināts ar Padomes un Komisijas 2000. gada 24. janvāra Lēmumu Nr. 2000/204/EK, EOTK (OV L 70, 1. lpp.). Vēl izskatīšanas procesā ir lieta C-4/05 *Güzeli*, kurā Vācijas kompetentās iestādes, neņemot vērā nolīgumu ar Turciju, atteica pagarināt uzturēšanās atļauju Turcijas darba ņēmējam, kuram bija beztermiņa darba atļauja.

5 — Lieta C-416/96 (*Recueil*, I-1209. lpp.).

precizēts 1976. gada nolīguma ar Maroku [6] 40. panta saturs, kas ir līdzīgs nolīguma saturam, uz kuru attiecas šajā lietā uzdotie prejudiciālie jautājumi. Tomēr šī precedenta piemērošana [šajā lietā] izraisīja iesniedzējtiesā šaubas un tiesas procesa gaitā radīja arī dažas domstarpības.

II — Atbilstošās tiesību normas

A — *Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu nolīgums ar Tunisiju*

1) Priekšvēsture

5. Jau kopš Kopienas pirmsākumiem tā radīja sev tādu tiesisko pamatu, lai varētu slēgt nolīgumus ar citiem starptautisko tiesību subjektiem. EK līguma 310. pants pilnvaro Kopienu "ar vienu vai vairākām valstīm vai starptautiskām organizācijām slēgt asociācijas nolīgumus, kas nosaka savstarpējas tiesības un pienākumus, kopīgu rīcību un īpašu procedūru" [7].

6. Asociācijas nolīgumi atbilst četriem būtiskiem mērķiem: tiem ir jāsagatavo [valstu] pievienošanās Eiropas Savienībai, jāpiedāvā šādas pievienošanās alternatīva, jāveido sadarbība kā attīstības instruments un jāattīsta starpreģionu palīdzība [8]. Pie nolīgumiem, kuru mērķis bija šādas starptautiskās palīdzības sniegšana, ir pieskaitāmi arī tie nolīgumi, kuri 70. gados tika slēgti ar Vidusjūras piekrastē esošajām Āfrikas valstīm: Maroku [9], Alžīriju [10] un Tunisiju.

7. Sadarbības nolīgums starp Eiropas Kopienu un Tunisijas Republiku tika noslēgts 1976. gada 25. aprīlī [11]. Saskaņā ar nolīguma 39. pantu tiek garantēts, ka "katras dalībvalsts piešķirtais statuss darba ņēmējiem ar Tunisijas pilsonību, kas nodarbināti tās teritorijā, nedrīkst būt diskriminējošs pilsonības dēļ attiecībā uz darba apstākļiem un atalgojumu, salīdzinot ar tās piederīgajiem".

6 — 1976. gada 27. aprīlī Rabātā parakstītais Eiropas Ekonomiskās kopienas un Marokas Karalistes Sadarbības nolīgums, kas Kopienas vārdā apstiprināts ar Padomes 1978. gada 26. septembra Regulu (EEK) Nr. 2211/78 (OV L 264, 1. lpp.).

7 — Šis EKL 310. pants balstās uz EK līguma 238. pantu, kas savukārt balstās uz Nolīguma par Eiropas Ogļu un tērauda kopienas dibināšanas līgumu pārejas noteikumu 14. pantu.

8 — Hanf, D. un Dengler, P. "Accords d'association", *Commentaire Mégret, Le droit de la CE et de l'Union européenne*, XII sējums (*Relations extérieures*), Brisele, 2004.

9 — Minēts 6. zemsvītras piezīmē.

10 — 1976. gada 26. aprīlī Alžīrā parakstītais Eiropas Ekonomikas kopienas un Alžīrijas Tautas Demokrātiskās Republikas Sadarbības nolīgums, kurš Kopienas vārdā apstiprināts ar Padomes 1978. gada 26. septembra Regulu (EEK) Nr. 2210/78 (OV L 263, 1. lpp.).

11 — OV 1978, L 265, 2. lpp.; apstiprināts ar Padomes 1978. gada 26. septembra Regulu (EEK) Nr. 2212/78 (OV L 265, 1. lpp.). Tajā pašā dienā tika noslēgts vēl viens nolīgums starp Eiropas Ogļu un tērauda kopienas dalībvalstīm un Tunisijas Republiku (OV 1978, L 265, 119. lpp.).

2) 1995. gada 17. jūlija Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu nolīgums

8. 1995. gadā Barselonā norisinājās Vidusjūra reģionu valstu ārlietu ministru konference par miera, drošības un taisnīguma veicināšanu šajā reģionā.

9. Kopiena atbilstoši šīs konferences rezultātiem aizstāja iepriekš slēgtos nolīgumus un parakstīja jaunus [12]. Visiem [jaunajiem nolīgumiem] ir līdzīga struktūra un saturs [13].

10. Pie nolīgumiem ir pieskaitāms arī Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu nolīgums ar Tunisiju, kas, stājoties spēkā, aizstāja 1976. gada nolīgumu [14].

11. Tā 1. pantā ir uzskaitīti nolīguma mērķi: radīt piemērotu pamatu līguma pušu politiskajam dialogam; pakāpeniski liberalizēt brīvu preču, pakalpojumu un kapitāla apriti; paplašināt tirdzniecību un attīstīt izsvērtas ekonomiskas un sociālas attiecības it īpaši dialoga un sadarbības ceļā; veicināt Magribas valstu integrāciju un sadarbību ekonomikas, sociālajā, kultūras un finanšu jomā.

12. 64. panta 1. punkts, kas atrodas VI sadaļas ar nosaukumu "Sadarbība sociālajos un kultūras jautājumos" I nodaļā, kuras nosaukums ir "Darbaspēks", ir formulēts šādi: "Katras dalībvalsts piešķirtais statuss darba ņēmējiem ar Tunisijas pilsonību, kas nodarbināti tās teritorijā, nedrīkst būt diskriminējošs pilsonības dēļ attiecībā uz darba apstākļiem, atalgojumu un atlaišanu, salīdzinot ar tās piederīgajiem" [15].

13. Šis noteikums ir jāaplūko "kopīgās deklarācijas", kas atrodas nolīguma nobeiguma akta pielikumā, kontekstā, saskaņā ar kuru "attiecībā uz diskriminācijas novēršanu atlaišanas gadījumā nevar piemērot 64. panta 1. punktu, lai atjaunotu uzturēšanās atļauju.

12 — Līdzās jau iepriekš minētajiem nolīgumiem ar Tunisiju skat. arī nolīgumus ar Marokas Karalisti (minēts iepriekš 4. zemsvītras piezīmē), ar Palestīnas Pašpārvaldi (OV 1997, L 187, 3. lpp.), Izraēlas Valsti (OV 2000, L 147, 3. lpp.), Jordānijas Hašimītu Karalisti (OV 2002, L 129, 3. lpp.), Ēģiptes Arābu Republiku (OV 2004, L 304, 39. lpp.), Alžīrijas Demokrātisko Republiku (teksts pieejams http://www.deldza.cec.eu.int/fr/ue_algerie/accord_association.htm) un Libānas Republiku (teksts pieejams http://www.dellbn.cec.eu.int/fr/eu_and_-lebanon/textaa.htm).

13 — Flaesch-Mougin, C. "Differentiation and association within the Pan-Euro-Mediterranean Area", *The EU's enlargement and Mediterranean strategies: A Comparative Analysis*, M. Maresceau un E. Lannon (izd.), Beisingstouka–Ņujorka, 2001, 85. un turpmākās lpp., un Debart, T. "La conclusion d'accords d'association de 2e génération", *Le partenariat euro-méditerranéen — Le procesus de Barcelone: Nouvelles perspectives*, Bruylant, Brisele, 2003, 161. un turpmākās lpp.

14 — Nolīguma 96. panta 2. punkts.

15 — Saskaņā ar Nolīguma 66. pantu šīs sadaļas noteikumi neattiecas "uz tiem pušu pilsonības turētājiem, kas nelikumīgi dzīvo vai strādā dalībvalstu teritorijā". Šis likumības kritērijs ir atrodams arī citos asociācijas nolīgumos, piemēram, Marokas nolīgumā (64. un 66. pants) vai Izraēlas nolīgumā (64. pants).

Uzturēšanās atļaujas piešķiršanu, atjaunošanu vai atteikumu regulē katras dalībvalsts likumdošana un divpusējie nolīgumi starp Tunisiju un attiecīgo dalībvalsti".

14. Strīdus jautājumi, kas rodas nolīguma ietvaros, tiek izskatīti asociācijas padomē, kas ir paritārs orgāns ar lēmumu pieņemšanas pilnvarām [16], to atbalsta asociācijas komiteja, kam arī ir pilnvaras pieņemt lēmumus [17], lai gan es nezinu nevienu gadījumu, kurā tā būtu regulējusi jautājumus par tunisiešu darba tiesību aspektiem Kopienā [18] atšķirībā no asociācijas komitejas ar Turciju [19].

B — *Vācijas tiesību normas*

1) Uzturēšanās atļauja

15. Likums par ārvalstniekiem [*Ausländergesetz*] (Likums pa ārvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos Vācijas Federatīvajā Republikā, turpmāk tekstā — "*AuslG*") [20] nodrošina ārvalstniekiem tiesības uz ģimenes apvienošanos ar laulāto, kurš ir Vācijas pilsonis, piešķirot tiem atļauju uzturēties valstī, kas, ja vien nav beztermiņa [21], sākumā tiek piešķirta uz trīs gadiem un vēlāk var tikt pagarināta uz noteiktu laiku [22].

16. Neskarot iepriekš minēto, laulātais ārvalstnieks iegūst autonomas uzturēšanās tiesības, ja laulāto kopdzīve Vācijā ir pastāvējusi vismaz divus gadus [23].

17. Ja kāds no būtiskiem tās izsniegšanas, pagarināšanas vai derīguma termiņa noteikšanas nosacījumiem vairs netiek izpildīts, uz laiku izsniegtas uzturēšanās atļaujas termiņš var tikt ierobežots *a aposteriori* [24].

2) Darba atļauja

18. Laulātā ārvalstnieka darba atļaujas piešķiršanas tiesisko pamatu nosaka Sociālā

16 — Nolīguma 79. un 80. pants.

17 — Nolīguma 81.–83. pants.

18 — Asociācijas padome ir pieņēmusi šādus lēmumus: 1998. gada 14. jūlija Lēmums Nr. 1/98 par tās reglamentu (OV L 300, 20. lpp.), 1999. gada 25. oktobra Lēmums Nr. 1/1999 par Nolīguma 10. punkta noteikumu īstenošanu attiecībā uz lauksaimniecības pārstrādes produktiem (OV L 298, 16. lpp.), 2003. gada 30. septembra Lēmums Nr. 1/2003 par asociācijas komitejas apakškomiteju izveidošanu (OV L 311, 14. lpp.) un 2005. gada 14. jūlija Lēmums Nr. 1/2005, ar ko paredz atkāpi no noteikumiem, kuri attiecas uz jēdziena "noteiktas izcelsmes izstrādājums" definīciju un administratīvās sadarbības metodēm (OV L 190, 3. lpp.).

19 — Minētās Asociācijas komitejas 1980. gada 19. septembra Lēmums Nr. 1/80 par asociācijas attīstību starp Eiropas Kopienu un Turciju, kas bija iemesls plašai judikatūrai. Šī lēmuma teksts oficiāli vēl nav publiskots un ir atrodams *EEK-Turcijas Asociācijas nolīgumi un protokoli, kā arī citi bāzes dokumenti*, Eiropas Kopienu Padome, Brisele, 1992, 327. un turpmākās lpp.

20 — *Gesetz über die Einreise und den Aufenthalt von Ausländern im Bundesgebiet* (Likums par ārvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos Vācijas Federatīvās Republikas teritorijā), *BGBl.* 1990 I, 1354. lpp.

21 — 25. pants saistībā ar *AuslG* 24. pantu.

22 — *AuslG* 23. pants.

23 — *AuslG* 19. panta 1. punkta 1. apakšpunkts.

24 — *AuslG* 12. panta 2. punkts.

nodrošinājuma kodeksa [*Sozialgesetzbuch*] trešā grāmata (turpmāk tekstā — "*SGB III*") [25] un Noteikumi par darba atļauju [*Arbeitsgenehmigungsverordnung*] (turpmāk tekstā — "*ArGV*") [26].

19. Saskaņā ar *SGB III* ārvalstniekiem, lai tie varētu veikt profesionālu darbību, ir nepieciešama darba atļauja, kuras saņemšana ir atkarīga no uzturēšanās atļaujas [27].

20. Saskaņā ar *ArGV* īpašu apstākļu gadījumos darba atļaujai var noteikt termiņu [28] un darba atļauja var tikt anulēta, ja [attiecīgajai personai] vairs nav uzturēšanās atļaujas [29], no kā izriet, ka saskaņā ar valsts tiesībām darba atļauja vienmēr ir atkarīga no uzturēšanās atļaujas [30].

21. Vācijas tiesu prakse pieļauj noteikta laika darba līguma noslēgšanu tikai gadījumā, ja pastāv būtisks iemesls, kas to pamatotu [31].

III — Fakti, pamata prāva un prejudiciālie jautājumi

22. Gatusi [*Gattoussi*] kungs (turpmāk tekstā — "prasītājs"), kurš ir Tunisijas pilsonis, 2002. gada 30. augustā Tunisijā apprecēja Vācijas pilsoni.

23. 2002. gada 21. septembrī viņš ieceļoja savas laulātās valstī ar vīzu, kas bija izsniegta ģimenes apvienošanās nolūkā un bija derīga līdz 2002. gada 20. decembrim. Dažas dienas pēc laulāto ierašanās Darmštates pilsētas mērs izsniedza viņam uzturēšanās atļauju ar termiņu līdz 2005. gada 23. septembrim.

24. 2002. gada 22. oktobrī Darmštates *Arbeitsamt* (darba birojs) izsniedza Gatusi beztermiņa darba atļauju, un 2003. gada 11. martā viņš noslēdza terminētu darba līgumu ar *TNT Express GmbH*, kura termiņš pēc pagarinājuma beidzās 2005. gada 31. martā.

25. Darmštates mērs ar 2004. gada 23. jūnija lēmumu ierobežoja Gatusi uzturēšanas atļaujas termiņu ar šī lēmuma paziņošanas dienu un uzlika viņam par pienākumu atstāt Vāciju trīs mēnešu laikā no šī lēmuma spēkā stāšanās brīža. Faktu izklāstījumā mērs norādīja, ka prasītāja dzīvesbiedre dzimtsarakstu nodaļā bija paziņojusi, ka laulātie

25 — Trešā grāmata (III) — Darba veicināšana, 1997. gada 24. marts (*BGBl.* 1997 I, 594. lpp.), vēlāk grozīts un spēkā esošs līdz 2004. gada 31. decembrim.

26 — 1998. gada 17. septembra *Verordnung über die Arbeitsgenehmigung für ausländische Arbeitnehmer* (Noteikumi par darba atļauju ārvalstniekiem) (*BGBl.*. 1998 I, 2899. lpp.).

27 — *SGB III* 284. pants.

28 — *ArGV* 4. pants.

29 — *ArGV* 8. panta 1. punkts.

30 — Vācijas valdība to apstiprina savos paskaidrojumos.

31 — Tā ģenerāladvokāts Džeikobss [*Jacobs*] izklāstīja arī savos secinājumos lietās, kuras tika noslēgtas ar 1993. gada 20. oktobra spriedumu lietā C-272/92 *Spotti* (*Recueil*, I-5185. lpp.) un spriedumu lietā C-162/00 *Pokrzeptowicz-Meyer* (minēts iepriekš 3. zemsvītras piezīmē).

kopš 2004. gada 1. aprīļa dzīvo šķirti. Pamatojumā bija norādīts, ka uzturēšanās atļauju saskaņā ar *AuslG* 12. pantu var *a posteriori* ierobežot laikā, jo attiecīgai personai nav nekādu autonomu uzturēšanās tiesību saskaņā ar *AuslG* 19. pantu.

26. Ar 2004. gada 17. septembra *Regierungspräsidium Darmstadt* (Darmštates apgabala valde) lēmumu Gatusi sūdzība par attiecīgo [mēra] lēmumu tika noraidīta.

27. Pēc prasības iesniegšanas *Verwaltungsgericht Darmstadt* tā nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu nolīguma ar Tunisiju [..] 64. pantam ir ietekme uz uzturēšanās tiesībām?

2) Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir pozitīva — vai Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu nolīguma ar Tunisiju 64. pantā paredzētais diskriminācijas aizliegums atļauj izsecināt juridisko nostāju attiecībā uz uzturēšanās tiesībām, kas ir pret uzturēšanās tiesību ierobežošanu laikā, ja Tunisijas pilsonim ir izsniegta bezterminā darba atļauja, viņš faktiski ir nodarbināts un lēmuma par ārvalstnieku tiesībām pieņemšanas brīdī ir saņēmis uzturēšanās tiesības uz laiku?

3) Ja atbilde uz otro jautājumu ir pozitīva — vai, lai noteiktu no Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu nolīguma ar Tunisiju 64. panta izrietošo juridisko nostāju attiecībā uz uzturēšanās tiesību noteikšanu, var balstīties uz datumu pēc lēmuma par ārvalstnieku tiesībām, kas uzturēšanās tiesības ierobežo laikā, izdošanas?

4) Ja atbilde uz trešo jautājumu ir pozitīva — vai, lai konkretizētu valsts likumīgo interešu aizsardzības pamatu atrunu, ir jāievēro principi, kas attīstīti saistībā ar EKL 39. panta 3. punktu?"

IV — Tiesvedība

28. Gatusi, Vācijas un Grieķijas valdības, kā arī Komisija iesniedza savus rakstveida ap-

svērumus Tiesas Reglamenta 23. pantā noteiktā termiņa ietvaros.

29. 2006. gada 9. marta tiesas sēdē ieradās visu rakstveida procesa dalībnieku pārstāvji.

V — Prejudiciālo jautājumu pārbaude

30. *Verwaltungsgericht Darmstadt* iesniegtie prejudiciālie jautājumi ir jāizskata kopā, jo to mērķis ir noskaidrot, vai pamata lietai, kurā ir jāpieņem lēmums, var piemērot spriedumu lietā *El-Yassini*.

A — *Spriedums lietā El-Yassini*

1) Sprieduma satura izklāsts

31. Noteikumi, kuri ir lietas *El-Yassini* priekšmets, ir atrodami 1976. gada nolīguma ar Maroku [32] 40. panta pirmajā daļā, kurā ir noteikts, ka "katras dalībvalsts piešķirtais statuss darba ņēmējiem ar Marokas pilsonību, kas nodarbināti tās teritorijā, nedrīkst būt diskriminējošs pilsonības dēļ attiecībā uz darba apstākļiem un atalgojumu, salīdzinot ar tās piederīgajiem".

32. Jautājums bija par to, vai minētais punkts aizliedz atteikt uzturēšanās atļaujas pagarināšanu tādam Marokas pilsonim, kuram bija atļauts iebraukt kādā dalībvalstī un tur veikt algotu darbu, ja, beidzoties sākotnējās uzturēšanas atļaujas termiņam — divpadsmit mēnešiem — vairs nepastāv sākotnējais izsniegšanas iemesls [33].

33. Tiesa apskatīja minētā 40. panta divus aspektus: tā tiešo ietekmi un šajā normā ietvertā nevienlīdzīgas attieksmes aizlieguma nozīmi.

34. Attiecībā uz pirmo aspektu nebija nepieciešams plašs izklāsts, lai noliegtu šīs normas tīri programmatisko raksturu, konstatējot tās tiešo piemērojamību, jo tā atbilst

32 — Tagad ir spēkā iepriekš minētais 1996. gada nolīgums ar Maroku.

33 — Iepriekš minētais spriedums lietā *El-Yassini*, 23. punkts.

judikatūras prasībām [34], tādēļ ka tā skaidri, nepārprotami un obligāti nosaka diskriminācijas aizliegumu pret migrējošiem Marokas darba ņēmējiem to pilsonības dēļ attiecībā uz darba apstākļiem un atalgojumu [35].

35. Otrs, no satura viedokļa nozīmīgāks aspekts piesaistīja Tiesas uzmanību, kas sniedza šādus paskaidrojumus:

— To rakstura dēļ ar uzturēšanās atļaujām saistītus pasākumus nevar piemērot dalībvalstu pilsoņiem, jo kompetentajām iestādēm nav tiesību izraidīt tos no savas valsts teritorijas vai aizliegt tiem ieceļot šīs valsts teritorijā. Šis starptautisko tiesību princips nozīmē, ka saistībā ar nediskriminācijas principu ārvalstu darba ņēmēju situācija nav salīdzināma ar vietējo darba ņēmēju situāciju [36].

— Judikatūru, kas izriet no Turcijas nolīguma, nevar attiecināt uz Marokas nolīgumu, jo abu nolīgumu teksts un mērķis būtiski atšķiras [37].

— Tādējādi kompetentās iestādes var atteikt pagarināt uzturēšanās atļauju tādam Marokas pilsonim, kuram tās iepriekš bija atļāvušas iebraukt valstī un tur veikt algotu darbu, ja, beidzoties vīzas termiņam, vairs nepastāv tās sākotnējais izsniegšanas pamats [38], pat ja ar šo lēmumu attiecīgā persona ir spiesta pārtraukt darba attiecības vēl pirms ar darba devēju līgumiski atrunātā termiņa beigšanās [39].

— Citādi būtu, ja ārvalstniekam attiecībā uz kāda algota darba veikšanu būtu bijušas piešķirtas plašākas tiesības nekā attiecībā uz uzturēšanos [40] un ja pirms darba atļaujas termiņa beigām būtu

34 — "Kāda starp Kopienu un trešo valsti noslēgta nolīguma noteikumi ir uzskatāmi par tieši piemērojamiem, ja tie, ņemot vērā to tekstu un attiecībā uz nolīguma jēgu un mērķi, ietver skaidru un nepārprotamu pienākumu nepadarīt to izpildi un iedarbību atkarīgu no citu [tiesību] aktu pieņemšanas" (iepriekš minētais spriedums lietā *Demirel*, 14. punkts). Tādā pašā nozīmē skat. 1991. gada 31. janvāra spriedumu lietā C-18/90 *Kziber* (*Recueil*, I-199. lpp., 15. punkts) un 1998. gada 16. jūnija spriedumu lietā C-162/96 *Racke* (*Recueil*, I-3655. lpp., 31. punkts).

35 — Iepriekš minētais spriedums lietā *El-Yassini*, 25.–32. punkts. Skat. arī Blásquez Rodrígez, I. "Alcance del principo de no diskriminación en cuanto a las condiciones de trabajo y de remuneración de los nacionales marroquíes", *La Ley*, 1993-3, 1994. lpp.; Melis, B. "Case C-416/96, Nour Eddline El-Yassini v. Secretary of State for the Home Department, Judgment of the European Court of Justice of 2 March 1999", *Common Market Law Review*, Nr. 36, 1999, 1360. lpp.; Rogers, N. "Comments on Nour Eddline El-Yassini v. Secretary of State for the Home Department, 2 March 1999 (Case C-416/96)", *European Journal of Migration and Law*, Nr. 1, 1999, 367. un 368. lpp.

36 — Iepriekš minētais spriedums lietā *El-Yassini*, 45. un 46. punkts.

37 — *Ibidem*, 49.–61. punkts.

38 — *Ibidem*, 62. punkts.

39 — *Ibidem*, 63. punkts.

40 — *Ibidem*, 64. punkts.

tikusi atteikta uzturēšanās atļaujas pagarināšana, to nepamatojot ar likumīgiem valsts interešu aizsardzības pamatiem, tādiem kā sabiedriskā kārtība, valsts drošība un sabiedriskā veselība [41], jo Marokas nolīguma 40. panta pirmā daļa ir spēkā visā darba atļaujas termiņa laikā [42].

beztermiņa darba atļauju. Citiem vārdiem sakot, tās atļāva uzturēties valstī īsāku laiku nekā tās atļāva veikt algotu darbu un vēlāk tās saīsināja uzturēšanās atļaujas termiņu tādu iemeslu dēļ, kas nav saistīti ar sabiedrisko kārtību, valsts drošību un sabiedrības veselību, kā arī lika attiecīgajai personai atstāt valsti un līdz ar to pārtraukt veikt algotu darbu.

2) Pārbaude par piemērojamību šai lietai

a) Ievada piezīmes

36. Saskaņā ar spriedumu lietā *El-Yassini* Marokas nolīgums nav pretrunā dalībvalstu pilnvarām noteikt ārvalstnieku uzturēšanās tiesības, izņemot gadījumus, kad darba atļaujas termiņš ir garāks par uzturēšanās atļaujas termiņu.

38. Tomēr Vācijas un Grieķijas valdības norādīja uz abu gadījumu juridiskajām un faktiskajām atšķirībām, tādēļ ir jāpārbauda, vai šīs atšķirības atceļ tikko minēto nostāju.

b) Faktu salīdzinājums

37. Uz šo lietu pilnībā attiecas minētais izņēmums, jo, pirmkārt, Tunisijas nolīguma 64. panta 1. punkts līdzinās minētajā spriedumā apskatītajiem noteikumiem un, otrkārt, Vācijas kompetentās iestādes prasītājam izsniedza terminētu uzturēšanās atļauju un

39. Marokas pilsoņa lietā tika apskatīta uzturēšanās pagarināšana, kuras atteikums noveda pie viņa darba attiecību izbeigšanas, bez konkretizējuma, kāds bija viņa darba atļaujas termiņš, kamēr šajā lietā darba atļauja ir jāanulē, jo laikā tiek ierobežots uzturēšanās atļaujas termiņš.

41 — *Ibidem*, 65. punkts.

42 — *Ibidem*, 66. punkts, kurā norādīts uz ģenerāladvokāta Ležē [*Léger*] secinājumu 63.–66. punktu.

40. Kas attiecas uz uzturēšanās atļauju, tad abi apskatāmie aspekti — pagarināšana un atcelšana — balstās uz līdzīgu pamatojumu: klātbūtni valstī. Turklāt nav atšķirības, vai šīs teritorijas atstāšanas iemesls ir tas, ka netika pagarināta uzturēšanās atļauja, vai arī tās termiņš tika ierobežots laikā.

41. Kas attiecas uz nodarbinātību, tad spriedumā lietā *El-Yassini* tika apskatīti abi gadījumi, formulējot vispārēju pamatprincipu, ka starp kādu ārvalstnieku un darba devēju noslēgts līgums neskar tiesību normu par ārvalstniekiem piemērošanu, turklāt tika izcelta īpatnība, ka darba atļaujai ir garāks termiņš nekā uzturēšanās atļaujai.

42. Līdz ar to neviena no faktu atšķirībām neprasa citādu pieeju kā to, kas izriet no minētā sprieduma.

c) Tiesību salīdzinājums

43. Saskaņā ar 1993. gada 1. jūlija spriedumu lietā *Metalsa* [43] EK līguma noteikumu interpretācijas piemērošana kādai līdzīgai vai gandrīz identiskai starp Kopienu un kādu trešo valsti noslēgta nolīguma normai ir it īpaši atkarīga no tā, kāds ir šīs normas mērķis attiecīgajā kontekstā, turklāt "liela nozīme ir, no vienas puses, nolīguma un, no otras puses, EK līguma priekšmeta un konteksta salīdzināšanai".

44. Šāda doma ir noderīga attiecībā uz savstarpēji līdzīgām normām, kas ietvertas vienāda veida nolīgumos.

45. Tunisijas nolīguma 64. panta 1. punkta teksts ir gandrīz identisks ar Marokas nolīguma 40. panta 1. daļu; tāpat abos nolīgumos sakrīt arī to "priekšmets un konteksts". Tādēļ principā Tiesas apsvērumi ir piemērojami abu lietu gadījumos, it īpaši tie apsvērumi, kas attiecas uz vienlīdzīgas attieksmes principa tiešo iedarbību, lietderīgo iedarbību un piemērošanas apjomu.

46. Vienīgās iebildes saistās ar to, ka 64. panta 1. punkta nediskriminācijas princips attiecas uz atlaišanu no darba [44] un ka attiecībā uz šo noteikumu Tunisijas nolīguma nobei-

43 — C-312/91 (*Recueil*, I-3751. lpp., 11. punkts). Skat. arī 2001. gada 27. septembra spriedumus lietā C-63/99 *Gloszczuk* (*Recueil*, I-6369. lpp., 49. punkts), lietā C-235/99 *Kondova* (*Recueil*, I-6427. lpp., 52. punkts) un lietā C-257/99 *Barkoci* un *Malik* (*Recueil*, I-6557. lpp.), kā arī iepriekš minētajā lietā *Pokrzeptowicz-Meyer*, 33. punkts.

44 — Tas pats attiecas uz spēkā esošo 1996. gada nolīguma ar Maroku 64. pantu, kura teksts ir vienāds ar Tunisijas nolīguma 64. pantu.

guma aktā ir ietverta "kopīgā deklarācija", kurā noteikts, ka "attiecībā uz diskriminācijas novēršanu atlaišanas gadījumā nevar piemērot 64. panta 1. punktu, lai atjaunotu uzturēšanās atļauju", un ka uzturēšanās atļaujas piešķiršanu vai atteikumu regulē "vienīgi" katras dalībvalsts likumdošana.

47. Attiecībā uz šīs papildu deklarācijas nozīmi vien jānorāda uz 1969. gada 23. maija Vīnes konvencijas par starptautiskajām līgumu tiesībām 31. pantu [45], kurš uzliek par pienākumu, interpretējot starptautiskus līgumus, ņemt vērā šāda veida deklarācijas [46].

48. 1976. gada nolīgums ar Maroku neietver šāda veida deklarāciju, tomēr man nav šaubu par to, ka Tiesa savā 1999. gada spriedumā to ņēmusi vērā, jo 1996. gada nolīguma, kas aizstāja iepriekšējo nolīgumu, nobeiguma aktā ir ietverta līdzīga deklarācija [47].

49. Turklāt interpretējamie noteikumi neietver nediskriminācijas principu attiecībā uz visām trīs 64. panta 1. punktā minētajām jomām, proti, darba apstākļiem, darba samaksu un atlaišanu no darba, jo šie noteikumi attiecas tikai uz trešo jomu.

50. Šajā sakarā deklarācijā paustā doma tika apstiprināta spriedumā lietā *El-Yassini*, jo saskaņā ar apsvērumu, ka nav aizliegts atteikt pagarināt uzturēšanās atļauju, ja vairs nepastāv sākotnējais piešķiršanas iemesls, apstāklim, ka ar šo pasākumu tiek pārtrauktas "attiecīgās personas darba attiecības uzņemošajā valstī, pirms ir beidzies ar darba devēju līgumiski noteiktais darba attiecību termiņš" [48], vairs nav nekādas nozīmes.

51. Šādā veidā tiek mēģināts novērst, ka individuāli slēgtie līgumi ietekmētu kompetentās iestādes un Kopienu intereses [49].

45 — *Recueil des traités des Nations unies*, 1155. sējums, Nr. 18232, 331. lpp. Lai gan saskaņā ar Konvencijas 1. pantu tas ir piemērojams līgumiem starp valstīm — noteikumi, kuri attiecas uz ar un starp starptautiskām organizācijām slēgtiem līgumiem, vēl nav spēkā — šie noteikumi kalpo kā orientēšanās kritērijs, jo tie kodificē starptautisko paražu tiesību pamatprincipus (Dienelt, K. "Rechte aus dem Europa-Mittelmeer-Abkommen", *Informationsbrief Ausländerrecht 2004*, 49. lpp.).

46 — Saskaņā ar Tunisijas nolīguma 91. pantu "1.–5. protokols, 1.–7. pielikums, kā arī deklarācijas ir nolīguma sastāvdaļa".

47 — Ģenerāladvokāts Ležē savos secinājumos lietā *El-Yassini* pievērsa uzmanību šai deklarācijai, to citējot secinājumu 57. punktā.

48 — Iepriekš minētais spriedums lietā *El-Yassini*, 62. un 63. punkts.

49 — Katrā ziņā es piekrītu ģenerāladvokāta Ležē iepriekš minētās lietas secinājumos paustajiem apsvērumiem, kuros viņš izklāsta, ka, ja dalībvalstij būtu pienākums piešķirt uzturēšanās atļauju, jo darba devējs slēdz līgumu ar kādu ārvalstnieku uz ilgāku laika posmu nekā to ir noteikušas kompetentās iestādes, tad tas būtiski ierobežotu "dalībvalstu migrācijas politikas kompetenci" un "indivīdiem būtu dotas tiesības iznīcināt šīs valsts centienus migrācijas politikas jomā" (60. punkts), un, otrkārt, uzņemošā dalībvalsts vairs "nevarētu garantēt prioritāru piekļuvi brīvajām darba vietām, ko Kopienas darba ņēmējiem nodrošina Līgums un ko samazinātos apmēros Turcijas darba ņēmējiem nodrošina Lēmums Nr. 1/80" (61. punkts).

52. Šajā lietā nav būtisks neviens no ar darba attiecību pārtraukšanu saistītiem aspektiem, un līdz ar to minētā deklarācija nav šķērslis sprieduma lietā *El-Yassini* piemērošanai [šajā lietā].

B — *Uzturēšanās atļauja "pret" darba atļauju*

53. Turklāt es uzskatu, ka Tiesai nebūtu jānovirzās no jau [iepriekšējos spriedumos] iezīmētā ceļa.

54. Ārvalstniekiem kādas valsts piešķirtas atļaujas ieceļot, uzturēties un veikt algotu darbu tās teritorijā ir atkarīgas no atšķirīgiem priekšnosacījumiem, tomēr šīs atļaujas viena ar otru ir cieši saistītas [50].

55. Pastāv dažādas atļauju veidošanas alternatīvas, kas svārstās no risinājuma padarīt tās neatkarīgas vienu no otras atbilstoši to mērķim līdz risinājumam piešķirt vienu atļauju, kura sevī ietver visas trīs atļaujas [51].

56. Izšķiršanās par neatkarīgu, patstāvīgu [atļauju] veidu nozīmē, ka parasti darba atļauja netiek izsniegta, ja pirms tam, pēc ieceļošanas atļaujas saņemšanas, nav piešķirta uzturēšanās atļauja [52], pat ja dažkārt pieteikumu iesniegšana par šo atļauju saņemšanu un arī pašas atļaujas izsniegšana notiek vienlaicīgi. Līdzīgi ir iespējams paredzēt arī citu priekšnosacījumu sasaisti, vai arī — pretēji — var tikt paredzēts, ka šie priekšnosacījumi [katras atļaujas gadījumā] ir atšķirīgi.

57. Pamatā šis ārpolitikas uzdevums ir dalībvalstu kompetencē, to īstenojot, tām ir plaša rīcības brīvība, un šī uzdevuma aprises iezīmē attiecīgā tiesību sistēma, pienākumi, kas izriet no starptautiskajiem līgumiem, un Kopienu tiesības.

58. Šī iepriekš minētā pamata robežās dalībvalstīm ir jāievēro Savienības noteikumi, ja valsts tiesību normas ietekmē arī šo jomu, kā tas ir nodarbinātības gadījumā, kura pieder pie vienas no pamatbrīvībām. Nav akceptējams, ka dalībvalstis, pieņemot savus tiesību aktus migrācijas jomā, neņem vērā Kopienu pamatprincipus par personu brīvu pārvietošanos. Tas pats attiecas uz Kopienas noslēgtajiem starptautiskajiem nolīgumiem [53].

50 — Saistībā ar Turcijas darba ņēmējiem tas ir atzīts 1990. gada 20. septembra spriedumā lietā C-192/89 *Sevince* (*Recueil*, I-3461. lpp., 29. punkts) un 1992. gada 16. decembra spriedumā lietā C-237/91 *Kus* (*Recueil*, I-6781. lpp., 29. punkts).

51 — 2004. gada 30. jūlija *Zuwanderungsgesetz* (Migrācijas likums) (*BGBl.* 2004 I, 1950. lpp.), kurš stājās spēkā 2005. gada 1. janvārī, daļēji ir ietvertas iepriekš minētās iespējas, jo parasti darba atļauja ir daļa no uzturēšanās atļaujas.

52 — Kā [tas ir noteikts] Vācijas tiesību aktos saskaņā ar *SGB III* 284. pantu saistībā ar *ArGV* 8. pantu.

53 — 1982. gada 26. oktobra spriedumā lietā 104/81 *Kupferberg* (*Recueil*, 3641. lpp., 11.–14. punkts) tika noteikts aizliegums, ka valsts pasākumi nedrīkst mazināt nolīgumu noteikumu iedarbību.

59. Citiem vārdiem sakot, pašlaik pie Kopienu tiesībām nav pieskaitāma [54] uzturēšanās atļaujas anulēšana, ierobežošana laikā vai nepagarināšana, kā arī šīs atļaujas piesaistīšana darba atļaujai, ja vien šis akts neattiecas uz tiesībām vai pienākumiem, kas ir jāaizsargā, piemēram, ja valsts kompetentās iestādes saīsina izsniegtas beztermiņa darba atļaujas termiņu, piesaistot to darba atļaujai, neievērojot izsniegtās darba atļaujas ilgāko termiņu, un apšauba tiesības veikt algotu darbu, kas iepriekš jau bija tikušas piešķirtas. Šādos gadījumos ir jāizvairās no šādas pilnīgas [uzturēšanās un darba atļauju] savstarpējas sasaistes [55].

60. Kopienu tiesības neuzliek dalībvalstīm pienākumu savā teritorijā konkrēti sasaistīt uzturēšanās atļauju un darba atļauju, ne arī kādam ārvalstniekam izsniegt beztermiņa vai terminētas atļaujas, bet, ja dalībvalstis piešķir kādu no atļaujām, tad tām ir jāuzņemas atbildība par visām no tā izrietošajām sekām. Šāds apsvērums ir pamatā spriedumam lietā *El-Yassini* un atbilst tiesiskās paļāvības principam, jo saskaņā ar izsniegšanas noteikumiem darba atļauja tās īpašniekam rada ierobežotu tiesisko situāciju — ja šī atļauja ir ar noteiktu termiņu — vai neierobežotu tiesisko situāciju — ja šī atļauja ir beztermiņa; otrajā gadījumā minētais princips ir ļoti izteikts.

61. Turklāt atkarība no uzturēšanās atļaujas izraisa nedrošību attiecīgās personas situācijā, jo tā, iejaucoties viņa darba tiesību sfērā, ierobežo attiecīgās personas slēgtajos līgumos ietvertās vienošanās, it īpaši attiecībā uz to termiņiem.

62. Neskatoties uz to, iepriekš minēto apsvērumu piemērošanai praksē ir jānotiek elastīgi, jo vienreiz izsniegta ilgtermiņa darba atļauja nav katrā ziņā jāatstāj spēkā uz visiem laikiem, jo tās [izsniegšanas] noteikumi var tikt mainīti, ja radies viens no Tiesas skaidri minētajiem sabiedriskās kārtības, valsts drošības un sabiedrības veselības [aizsardzības] iemesliem. Tomēr šajā lietā nevar konstatēt, ka Vācijas kompetentās iestādes būtu atsaukušās uz kādas no šīm leģitīmajām interesēm aizsardzību [56].

54 — Kopš Līguma par Eiropas Savienību (OV 1992, C 191, 1. lpp.) noslēgšanas un pēc 1999. gada 15. un 16. oktobra Tamperes Eiropadomes (Somija) impulsa norisinās darbs pie kopīgas migrācijas politikas izstrādes, saskaņā ar kuru ārvalstnieku iecelošana, pārvietošanās un uzturēšanās dalībvalstīs būs atkarīga no vienotiem noteikumiem, kas izriet no Kopienas tiesībām. Šī procesa rezultāts ir Padomes 2003. gada 25. novembra Direktīva 2003/109/EK par to trešo valstu pilsoņu statusu, kuri ir kādas dalībvalsts pastāvīgie iedzīvotāji (OV 2004, L 16, 44. lpp.).

55 — Šo nostāju atbalsta arī Rittstieg, H. "Gerichtshof der Europäischen Gemeinschaften, Urteil vom 2.3.1999. — R.s. C-416/96 (El-Yassini)", *Informationsbrief Ausländerrecht*, Nr. 5, 1999, 222. lpp.; Gutmann, R. "Europarechtliches Diskriminierungsverbot und Aufenthaltsrecht", *Neue Zeitschrift für Verwaltungsrecht*, Nr. 3, 2000, 282. lpp., kurš nepareizi uzskata, ka uzturēšanās atļauja ir atkarīga no darba atļaujas, nevis otrādi. Melis, B. *op. cit.*, 1362. un turpmākās lpp., pievērš uzmanību saskaņotībai, ko var prasīt attiecībā uz abu veidu atļaujām.

56 — Tiesas sēdē Vācijas Federatīvās Republikas valdības pilnvarotā pārstāve uz manu šajā sakarā uzdoto jautājumu atbildēja noraidoši, ka šāda atsauce uz kādu no minētajiem iemesliem nepastāv.

VI — Secinājumi

63. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, es piedāvāju Tiesai uz visiem *Verwaltungsgericht Darmstadt* prejudiciālajiem jautājumiem sniegt šādu kopīgu atbildi:

64. panta 1. punkts Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu nolīgumā, ar ko izveido asociāciju starp Eiropas Kopienu un tās dalībvalstīm, no vienas puses, un Tunisijas Republiku, no otras puses, kas parakstīts 1995. gada 17. jūlijā Briselē un kas Eiropas Kopienas un Eiropas Ogļu un tērauda kopienas vārdā apstiprināts ar Padomes un Komisijas 1998. gada 26. janvāra Lēmumu Nr. 98/238/EK, EOTK, aizliedz kādai dalībvalstij uzturēšanās atļaujas termiņa saīsināšanas dēļ anulēt Tunisijas pilsonim izsniegtu beztermiņa darba atļauju, nepamatojot to ar valsts likumīgiem interešu aizsardzības pamatiem, tādiem kā sabiedriskā kārtība, valsts drošība un sabiedrības veselība.